

Geschiedeniswerkplaats 2HAVO

Hoofdstuk 2: Ontdekking en verovering

1 Afbeelding

Bijvoorbeeld: Over het in bezitnemen van Guanahani.

2 Tijdbalk

a 1 ontdekkers

2 15e

b 24 jaar

3 Kaart

a Europa, Azië, Afrika

b Europa, Azië, Amerika

1.1 Wereldrijken rondom de Middellandse Zee

1 Twee wereldrijken

a A, B, E

b D, A, E, B, C

c A, B, D

d *Bijvoorbeeld:* De Ottomanen wilden hun macht over zee uitbreiden. De Spanjaarden wilden hen stoppen.

e *Bijvoorbeeld:* De Ottomanen veroverden daarna Tunesië.

2

a *Bijvoorbeeld:* Gebouwen bleven in gebruik. En ook de naam Constantinopel.

b *Bijvoorbeeld:* Zes kerken werden moskee. De stad kwam tot bloei. De stad werd ook Istanbul genoemd.

3 Omgaan met godsdiensten

1 geen, (*bijvoorbeeld*) alleen het katholiek geloof was toegestaan.

2 wel, (*bijvoorbeeld*) christenen en joden mochten er leven volgens eigen regels.

4

a *Bijvoorbeeld:* Hij was een erg gelovige katholiek.

b *Bijvoorbeeld:* Ze hadden veel waarmee ze de Ottomaanse economie konden versterken.

c *Bijvoorbeeld:* Door hun kennis konden de joden hem ook helpen in gebieden die hij wilde gaan veroveren.

5 Achteruitgang van de handel

a Cyprus

b A veel
B weinig
C veel
D minder

c 1 D

2 C

3 A

4 B

d piraten

6

a *Bijvoorbeeld:* Ottomanen dragen tulbanden, Venetianen dragen zwarte mutsen.

b 1 een latere tijd dan

2 dezelfde tijd als

3 dezelfde tijd als

4 4

5 Italiaan

6 Ottomaan

7 Slavernij

- a *Bijvoorbeeld:* Teruggeven voor losgeld of als slaven verkopen in het Ottomaanse rijk.
- b Oost-Europa en Afrika
- c *Bijvoorbeeld:* soldaat, huishoudelijk werk, minnares

8

A, C

9 Eindopdracht

a

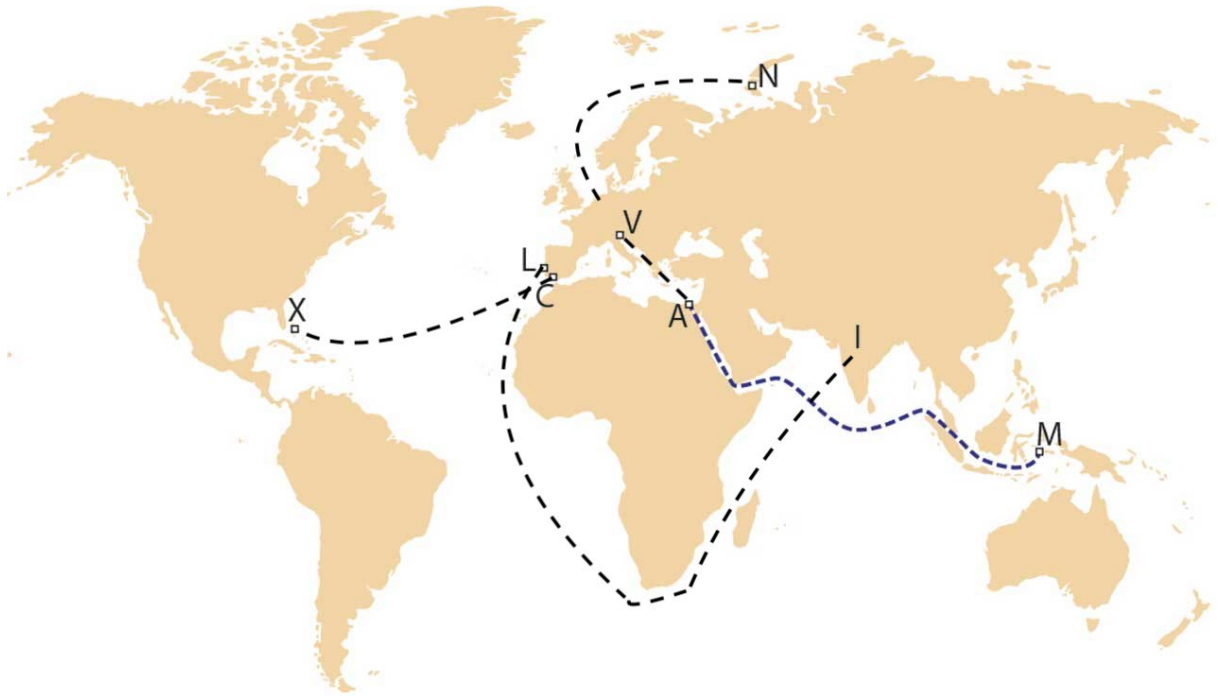
- b *Bijvoorbeeld:* rijk worden
- c uitbreiding van de Barbarijse zeeroverij
- d *Bijvoorbeeld:* Om Spanje beter te bestrijden

2.2 De Europese expansie begint

1 Oorzaken van de ontdekkingsreizen

a Zuidoost-Azië

b

c *Bijvoorbeeld:* De handelswaar werd vaak doorverkocht langs de lange route.

d B, C

2 Portugezen naar Azië

a *Bijvoorbeeld:* Ze zochten de herkomst van het goud dat door Arabieren werd aangevoerd.

b *Bijvoorbeeld:* Europeanen breidden hun activiteiten buiten Europa uit, bijvoorbeeld door de bouw van fort Elmina in Ghana vanwaar ze goud en slaven kochten van Afrikaanse vorsten.

c noorden, in welke richting je vaart

d Het vinden van een zeeroute naar Indië.

3 Portugezen naar Zuid- en Oost-Azië

a zie vraag 1b

b *Bijvoorbeeld:* Hij dacht dat in India christenen woonden die Christus zeiden in plaats van Krishna, een god van het hindoeïsme.

c *Bijvoorbeeld:* Die joegen ze weg met kanonnen.

d *Bijvoorbeeld:* De Portugezen bereikten de Molukken waar de kruidnagels en nootmuskaat vandaan kwamen.

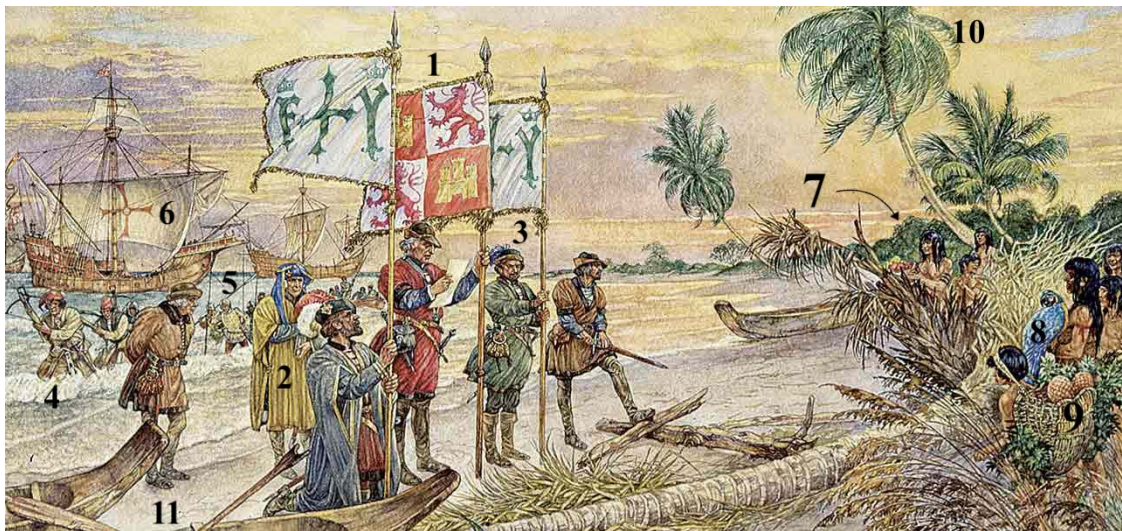
4

A, C

5 Spanjaarden naar Amerika

a zie vraag 1b

b

c Spanjaarden richtten zich vooral op Amerika; Portugezen vooral op Afrika en Azië.

6 Meer Europeanen naar Azië

a *Bijvoorbeeld:* Het zou korter zijn en ze zouden er geen vijandige Portugezen tegenkomen. Maar deze pogingen mislukten.

b Engelsen, Denen, Fransen

c in Bantam in 1596

7

a A, B, C, D

b 1 (bijv.) beleefd

2 (bijv.) uitnodigend

c *Bijvoorbeeld:* veel drukte bij de goederen en schepen

8

a zie vraag 1b

b *Bijvoorbeeld:* Niet terecht. Het was een grote mislukking zonder belangrijk gevolgen.

9 Eindopdracht

a

b *Bijvoorbeeld:* Door de opwarming van de aarde is het ijs dunner geworden.

c *Bijvoorbeeld:* hoge kosten van het Suezkanaal en piraterij in de Indische Oceaan

2.3 Amerika vóór Columbus

1 Indiaanse samenlevingen

- a Vanuit Azië via Alaska
- b 1 8000 v.C.
2 3000 v.C.
- c 1 17
2 16
3 18

2 Indiaanse beschavingen

- a *Bijvoorbeeld:* Ze leefden in stadstaten die met elkaar oorlog voerden. Ze hadden een gemeenschappelijke ontwikkelde cultuur.
- b *Bijvoorbeeld:* Het was een heel grote stad met brede straten en grote gebouwen en kanalen.

3

a

- b *Bijvoorbeeld:* Dat ze trots waren op de beschaving van de Azteken.

4

- a *Bijvoorbeeld:* Ze geloofden dat het nodig was om de zon op te laten komen.
- b *Bijvoorbeeld:* Grieken, Egyptenaren, Romeinen
- c *Bijvoorbeeld:* Voor een zieke een kaars branden in een kerk.
- d *Bijvoorbeeld:* Ik kan begrijpen dat de Azteken mensenoffers nodig vonden door hun geloof en hun gebrek aan kennis over de zon. Maar als ik er vanuit het heden op terugkijk vind ik die moorden afschuwelijk.

5 Eindopdracht

- a *Bijvoorbeeld:* Er waren geen trekdieren. Het landschap was ongeschikt voor voertuigen op wielen.
- b *Bijvoorbeeld:* Nee, oneens want ze waren slim genoeg om het wiel voor speelgoed uit te vinden. Maar door hun leefomstandigheden waren er weinig redenen om grote rollende transportmiddelen te ontwikkelen.

2.4 Spanjaarden en Portugezen in Amerika

1 Ontdekkers

a *Bijvoorbeeld:* Ontdekkingsreizigers verkenden de kustgebieden van Amerika.

b 1 Europa, Azië, Afrika
2 Amerika

c *Bijvoorbeeld:* Portugezen ontdekten dit gebied.

2 Reis om de wereld

Bijvoorbeeld: Van Spanje om de zuidpunt van Amerika naar Azië en om de zuidpunt van Afrika terug naar Spanje.

3 Veroveraars

a *Bijvoorbeeld:* Ze zochten rijkdom, roem en macht.

b 1B, 2C, 3A

c *Bijvoorbeeld:* brutaal, onbetrouwbaar, wreed

4 Verklaringen

a *Bijvoorbeeld:* 1 Spanjaarden waren sterker met paarden, stalen wapens en vuurwapens.

2 Indianen waren verdeeld.

3 Ziekten uit Europa.

b *Bijvoorbeeld:* Door de ziekten stierven indianen massaal.

5

a 1 Azteeks

2 Spaans-koloniaal

3 modern Mexicaans

b *Bijvoorbeeld:* Goed, want het laat zien dat alle drie culturen belangrijk zijn voor het heden.

6

a

	Spanjaarden	indianen
1 harnessen van leer	—	x_
2 metalen harnessen	x_	—
3 metalen schilden	x_	—
4 paarden	x_	—
5 pijl en boog	—	x_
6 schilden van leer	—	x_
7 stalen zwaarden	x_	—
8 vuurwapens	x_	—

b A, D

7

a *Bijvoorbeeld:* Montezuma erkende Cortés als heerser, omdat deze 'teruggekeerd' zou zijn.

b Bijvoorbeeld: Volgens bron 14 geloofden de Azteken dat de Spanjaarden goden waren. Dit staat niet in bron 15.

c *Bijvoorbeeld:* Oneens. Deze oorzaak speelde alleen mee in het begin in Mexico. Andere oorzaken (wapens, paarden, ziekten) waren belangrijker.

8

Bijvoorbeeld: De maanreis was volgens de indiaan net zoiets als de ontdekkingsreizen waarbij Europeanen hadden gelogen tegen de indianen en hun land hadden veroverd.

9 **Eindopdracht**

Bijvoorbeeld: De veroveraars wilden genieten van rijkdom en aanzien en vertrouwden op zichzelf om verder te komen in de wereld.

2.5 Kolonialisme en slavernij

1 Kolonies in Amerika

- a
 - 1 kolonie
 - 2 koloniseren, kolonisatie
 - 3 kolonist
 - 4 land
 - 5 migrant
- b *Bijvoorbeeld:* De meeste kolonisten uit Europa waren mannen. Zij gingen vaak relaties aan met indiaanse vrouwen en kregen kinderen met hen, zoals op de afbeelding.
- c
 - 1 de jurk
 - 2 de kerk
 - 3 het fort
- d *Bijvoorbeeld:* Ze maakten indianen bang door de verbranding van een Azteek die vasthield aan zijn godsdienst.
- e *Bijvoorbeeld:* De kolonies werden ingedeeld in deelkoninkrijken. Ambtenaren van het ministerie in Madrid hielden toezicht.

2 Slavernij

- a kolonialisme
- b *Bijvoorbeeld:* Spanjaarden lieten zilver in mijnen winnen en brachten dit naar Spanje.
- c suiker, tabak, cacao en koffie
- d *Bijvoorbeeld:* Ze vluchtten of stierven van uitputting en ziekten.
- e 1543
- f *Bijvoorbeeld:* Ze waren veel beter bestand tegen ziekten.
- g 16^e, 19^e, elf, Europese, Atlantische

3

- a *Bijvoorbeeld:* God vindt indianen en Europeanen even veel waard.
- b *Bijvoorbeeld:* Eerst was hij ervoor. Later was hij ertegen omdat hij toen zwarten net zo veel waard vond als blanken.

4

- a bouw van een kerk
- b landbouw, spinnen en weven

5

- a A, B, E
- b niet, (*bijvoorbeeld*) de meeste Spanjaarden er anders over dachten.

6

- a P> geweren, textiel, sierraden, G> slaven, B> suiker
- b *Bijvoorbeeld:* winst en meer consumptie van genotmiddelen

7 Ontwikkeling van de slavenhandel

- a A, C, G, H
- b B, F, E, C, A, D

- c 1 E, F
- 2 F
- 3 C

8

- a *Bijvoorbeeld:* Witte mannen dwingen zwarte mensen in een boot te stappen.
- b *Bijvoorbeeld:* De zwarte mensen zien er zielig uit en de witte mannen wreed.
- c *Bijvoorbeeld:* Mannen werken in een mijn. Een man in een stoel en soldaten kijken toe.
- d *Bijvoorbeeld:* Halfnaakte zwarte en geheel geklede witte mannen werken bij een met een suikerrietpers.
- e *Bijvoorbeeld:* Het werk ziet er zwaar uit. De witte mannen doen niets.
- f *Bijvoorbeeld:* Het werk ziet er gemoedelijk uit, niet zwaar. De witte man werkt ook.

9 Planten en dieren

- a *Bijvoorbeeld:* In Europa was de aardappel voedzaam en makkelijk te verbouwen. Hierdoor groeide de Europese bevolking snel.

b

	Van Oude naar Nieuwe Wereld	Van Nieuwe naar Oude Wereld
Dieren	paard, koe varken	papegaai kalkoen
Planten	suiker koffie banaan meloen	tomaat, cacao, mais, pinda, tabak, aardappel

10 Eindopdracht

- Bijvoorbeeld:* De bevolking is grotendeels gemengd indiaans-Europees en rooms-katholiek.

2 **Het tijdvak**

1

E, A, D, B, F, C

2

Bijvoorbeeld: Stukje b, want daarop zie je Columbus bij de koning en koningin na zijn eerste ontdekkingsreis.

3

Bijvoorbeeld: Het is een gezin van gemengde indiaans-Spaanse afkomst. Deze mix is het gevolg van de komst van Spanjaarden naar Amerika na de ontdekkingsreizen (begin van de Europese overzeese expansie).

2 Test jezelf

1.1 Wereldrijken rondom de Middellandse Zee

1

a B, D

b 1 Ottomaanse, toegestaan
2 Spaanse, verboden

2

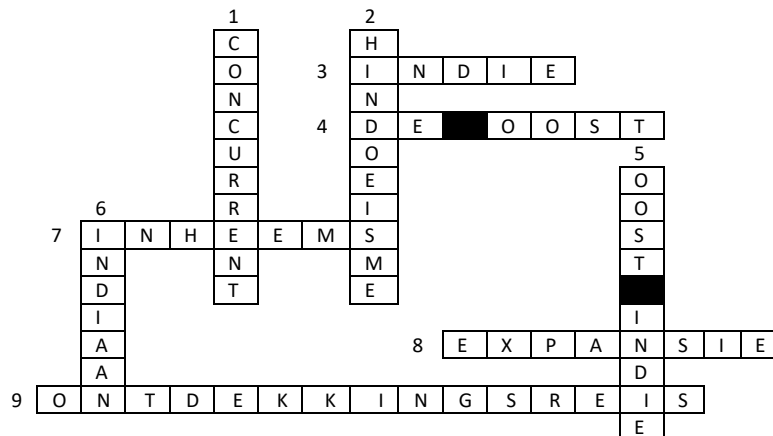
a C, D

b Afrika (ten zuiden van de Sahara)

c Afrika (ten zuiden van de Sahara) en Europa

2.2 De Europese expansie begint

3

4

1 indirecte

2 directe

3 indirecte

4 directe

2.3 Amerika vóór Columbus

5

A, C, D, E

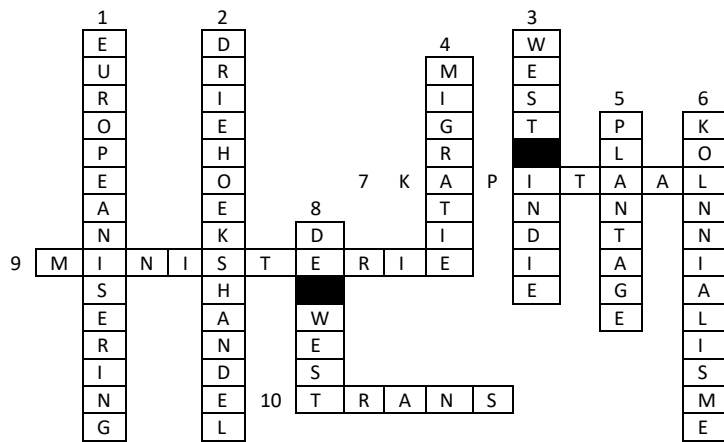
2.4 Spanjaarden en Portugezen in Amerika

6

A, C, D

2.5 Kolonialisme en slavernij

7

8

A, C, E, G, H

9 **Kenmerkend aspect**

Bijvoorbeeld: Portugezen bouwden deze kerk omstreeks 1600 (waarschijnlijk in een Portugese kolonie) in West-India. Dat was een activiteit van Europeanen buiten Europa na 1500.

2 Herhaling

2.1 Wereldrijken rondom de Middellandse Zee

1

- 1 1500, heerschappij
- 2 grootmachten
- 3 symbool
- 4 sultan, wereldlijke

2

- 1 het katholicisme
- 2 verboden
- 3 de islam
- 4 toegestaan

3

Italiaanse handelaren

4

B, C

2.2 De Europese expansie begint

5

Europeanen gingen op zoek naar andere handelsroutes overzee naar Zuidoost-Azië.

6

De Portugese ontdekkingsreizen gingen langs de Afrikaanse westkust naar Zuid-Afrika.

7

- a** Zuid- en Oost-Azië
- b** Ze stichtten handelsposten (en gingen handelen).

8

Spaanse, westelijke, Atlantische, Amerika

9

- 1 zuidelijke
- 2 noordelijke
- 3 1596

2.3 Amerika vóór Columbus

10

C, D, B, A

11

- 1 Maya's, Azteken
- 2 Inca's

2.4 Spanjaarden en Portugezen in Amerika

12

Spaanse, Oude, Nieuwe

13

- 1 Spanje, Amerika, Azië
- 2 Afrika, Spanje

14

C, D

15

Bijvoorbeeld: Indianen waren verdeeld. Ze hadden geen stalen wapens. Ze hadden geen paarden. Ze hadden geen vuurwapens. Indianen stierven aan Europese ziekten.

2.5 Kolonialisme en slavernij

16

B, D

17

A, C, E

18

- 1 Europa, Afrika en Amerika
- 2 Caribisch

19

B, C

20

gevolg, planten, dieren, Oude, Nieuwe

2 Verdieping

2.1 Wereldrijken rondom de Middellandse Zee

1

a *Bijvoorbeeld:* Hij is op zee overvallen en meegenomen door de Barbarijse zeerovers.

b *Bijvoorbeeld:* Er was een slavenmarkt en elke janitsaar had meestal een slaaf als bediende.

c wel, niet

2.2 De Europese expansie begint

2

a 1 1492-1493

2 1991

b 1 1492

2 1594, 1979

c 1 *Bijvoorbeeld:* onvriendelijk en afstandelijk

2 *Bijvoorbeeld:* Vooraan: vriendelijk en tegemoetkomend. Achteraan: angstig en afwerend.

d *Bijvoorbeeld:* Bron 22. Die is van Columbus zelf. Bron 23 is van veel later en uit een ander land. De houding van Columbus in bron 22 vind ik ook logischer dan die in bron 23.

3

a De meer onwetende en dwaze commissieleden hadden bezwaren tegen de beweringen van Columbus dat de aarde bolvormig was.

b Washington Irving, 1828

c *Bijvoorbeeld:* Mensen willen graag laten zien dat ze slimmer zijn dan mensen in het verleden.

2.3 Amerika vóór Columbus

4

a *Bijvoorbeeld:* Om de regens te laten stoppen offerden de mensen wat hen het liefste was: hun kinderen.

b *Bijvoorbeeld:* De kinderen waren bij de zee begraven en er waren ook 200 lama's geofferd.

2.4 Spanjaarden Portugezen in Amerika

5

Bijvoorbeeld: Het kwam voor dat Spaanse soldaten en priesters door indianen werden weggejaagd of vermoord. Het kwam ook voor dat Spaanse soldaten een indiaans dorp in brand staken en de bewoners vermoordden.

2.5 Kolonialisme en slavernij

6

a *Bijvoorbeeld:* Omdat de slavenhandel niet vergeten mag worden.

b *Bijvoorbeeld:* Ze verborgen de slavernijgeschiedenis. Ze waren trots op de Afrikaanse erfenis, zoals de samba.

c *Bijvoorbeeld:* Brazilianen zijn trots op hun Afrikaanse erfenis. Maar in de samenleving is wit (Portugees of Europees) nog steeds dominant.